

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה – אדם וסביבה"

תמוז, תשפ"ב
יולי 2022

**אל: מנהלי בתי הספר, רכזים ומורים ל"גאוגרפיה – אדם וסביבה" בחטיבה העליונה
מאת: אלי דורי, מנהל תחום דעת (מפמ"ר) "גאוגרפיה – אדם וסביבה"**

שלום רב,

הנדון: חוזר מפמ"ר ל"גאוגרפיה – אדם וסביבה" התשפ"ג / 1 לחטיבה העליונה

בחוזר זה:

- א. דברי פתיחה
- ב. תכנית הגפן
- ג. הוראה איכותית ולמידה מיטבית מקרוב ומרחוק
- ד. מבנה תכנית הלימודים ובחינת הבגרות
- ה. חינוך לשינויי אקלים
- ו. מסלול "סייבר גאוגרפי"
- ז. "השכלה כללית"
- ח. למידה ערכית, חברתית ורגשית ושילוב התכנית להתפתחות אישית ולמעורבות החברתית
- ט. לומד עצמאי
- י. "ישראל בעין גאוגרפית" - תחרות צילומים
- י"א. פיתוח מקצועי למורים
- י"ב. הצטרפות למאגר מומחים להערכת בחינות בגרות
- י"ג. סיורים לימודיים
- י"ד. מפת ארץ ישראל
- ט"ו. דרכי התקשרות

א. דברי פתיחה

שנת הלימודים תשפ"ג בפתח וניכר כי החזרה ללמידה רציפה בבתי הספר החזירה את תהליכי ההוראה-למידה והערכה למסלול סדיר, יחד עם זאת מצבור הכלים הדיגיטליים שנרכשו בתקופת הקורונה טייבו את התהליכים.

המדריכים והמורים, היו בקשר שוטף, פורה, מפרה ותומך בקהילת מורי "גאוגרפיה אדם וסביבה" בפורומים במדיות השונות, אשר שימשו פלטפורמה ליצירת מאגר רעיונות וחומרי למידה בלתי נדלה.

גאוגרפיה - אדם וסביבה הינו מקצוע המצריך חשיבה מרחבית ומקנה ידע, מיומנויות וערכים להבנת תופעות ותהליכים מקומיים ועולמיים באמצעות ניתוח ההקשרים הגאוגרפיים שלהם.

ללימודי תחום הדעת חשיבות רבה - המקצוע מחזק את ערכי אהבת הארץ והסביבה, מפתח מודעות לערכי שמירת הסביבה והנוף, מטפח ערכים חברתיים והומניים, מעודד לאזרחות פעילה ומטפח את הסקרנות והעניין למעורבות בקהילה ולחשיבה ביקורתית. כל זאת תוך פיתוח כישורי חשיבה מסדר גבוה, מחשבה עצמאית ויוזמה, למידה בדרך החקר והתאמת תהליכי ההוראה-למידה-הערכה למיומנויות של המאה ה-21.

תחום הדעת גאוגרפיה – אדם וסביבה הוא למעשה 'החיים עצמם'. מקצוע זה מאוד רלוונטי, אקטואלי ודינמי ונותן כלים להתבוננות ולהבנה של יחסי הגומלין אדם וסביבה - מהמקומי ועד הגלובלי ומעודד את התלמיד להפוך לאזרח יודע יותר מבין, מודע, בוחן, חושב, מנתח ובעיקר מעורב.

בשנת הלימודים תשפ"ג נמשיך במסגרת לימודי 'גאוגרפיה – אדם וסביבה' לקדם שינויים בדרכי הוראה, למידה והערכה ולעקוב אחר האירועים המשתנים המתרחשים בארץ ובעולם.

נגביר את למידת העמיתים והפיתוח המקצועי באופן רלוונטי, נעניק כלים להתמודדות עם ההערכה הבית ספרית ונשים דגש על למידה חברתית רגשית.

אני מאמין שכל אחד ואחת מהמורים והמורות בתחום הדעת שלנו הם שגרירים של המקצוע ויכולים להוביל למינוף תחום הדעת.

ברצוני לאחל לכל המנהלים, המורים ולכל השותפים לדרך שנה טובה, שנת בריאות טובה, שנת התחדשות, ובעיקר שנה של עשייה פורייה ומעצימה והנאה בעבודה.

ב. תכנית הגפן – תשפ"ג

מערכת החינוך הישראלית מטמיעה בשנת הלימודים תשפ"ג את תכנית הגפן – גמישות ניהולית פדגוגית. בית הספר, מקבל מעתה משאבים בסלים שונים לטובת העשייה החינוכית – לימודית בבית ספרו, ויכול להתאים את הדגשים, הצטיידות בית ספרית ואת התכניות אותם יפעיל, לאוכלוסיית התלמידים והמורים ולקהילה בהם הם פועלים.

הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה – אדם וסביבה"

אחד השינויים המרכזיים עבורנו הוא שינוי מתווה ההדרכה אליו היינו רגילים. ימי ההדרכה כפי שהתקיימו עד תשפ"ב, עוברים למתווה אחר, במסגרתו מנהל בית הספר רוכש את שעות ההדרכה המתאימות לבית ספרו בהתאם לשיקול דעתו והתעדוף שלו. שינוי משמעותי נוסף הוא העברתם של הקולות הקוראים מן המטה אל בחירת בתי הספר והרשויות מתוך תקציבם. מדובר במהלך רחב מאד היוצא לדרך ומלווה באופן טבעי בהרבה מורכבויות, חששות וצורך בתיקון והתאמה תוך כדי תנועה.

אנו נסייע בתהליכי ההוראה הלמידה והערכה אותם אתם מפעילים, תוך התאמה למסגרות החדשות. הפיתוח המקצועי וקהילות המורים ימשיכו לתת מענה פדגוגי למורים ולתמוך בהם. ביחד נבין את האתגרים וננסה למצוא להם פתרונות לשנה הקרובה בפרט, ולשנים הבאות בכלל.

ג. הוראה איכותית ולמידה מיטבית מקרוב ומרחוק

על מנת שההוראה תמשיך להיות מקצועית ואיכותית, הוכנו לעזרת המורה במרחב הפדגוגי בפורטל לעובדי הוראה, מאגר של [שיעורים מצולמים](#) ומצגות נלוות, חומרי למידה מתוקשבים הכוללים פעילויות אינטראקטיביות והצעות לפעילויות. כל אלה נועדו לסייע למורים להוראה איכותית ורלוונטית בתחום הדעת בכלל ובעת הצורך בלמידה מרחוק בפרט. חשוב לציין כי המרחב הפדגוגי הוא מאגר המתעדכן כל הזמן. ההצעות לפעילויות וחומרי למידה מצויים על פי נושאים בקישורים הבאים:

• [המרחב הפדגוגי – שפע של חומרי הוראה מתוקשבים מגוונים, ממוינים על פי הנושאים בתוכנית](#)

[הלימודים](#)

• [מאגר פרקטיקות להוראה איכותית](#)

מיקוד לקראת בחינת הבגרות - מועד קיץ תשפ"ג

ארגון נושאי הלימוד במיקוד כולל שני מעגלי הוראה:

למידה: מעגל ראשון – נושאים ומושגים כחובה ללימוד לקראת בחינת הבגרות במועד קיץ תשפ"ג.

מעגל שני - נושאים לבחירה והרחבה, אם יותר זמן, על פי החלטת המורה ועל פי המדיניות

הבית ספרית.

[קישור למיקוד הלמידה בגאוגרפיה-אדם וסביבה בשנת הלימודים תשפ"ג.](#)

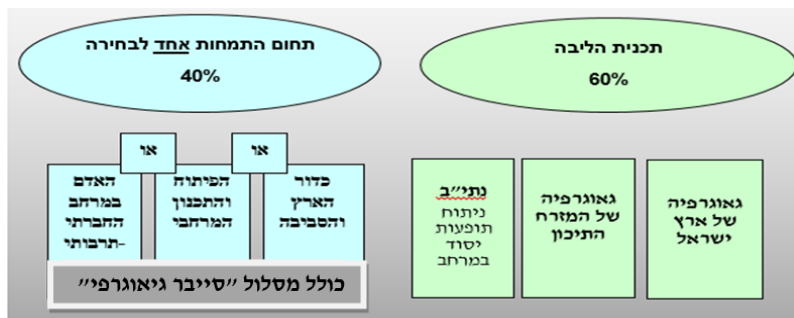
מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח

הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה – אדם וסביבה"

ד. מבנה תכנית הלימודים ובחינת הבגרות

1. נושאי הלימוד בתוכנית הלימודים כוללים נושאי ליבה - להיבחנות בבחינת בגרות חיצונית (60%)**

ותחומי התמחות - ללמידה מעמיקה במסגרת ההערכה הבית ספרית (40%).

• נושאי הליבה בהיבחנות חיצונית (60%)** על פי תכנית הלימודים:

- הגאוגרפיה של ארץ ישראל
- הגאוגרפיה של המזרח התיכון
- נתי"ב – ניתוח תופעות יסוד במרחב

[פרטים במרחב הפדגוגי](#)

• הערכה בית ספרית (40%) בדרכי הערכה מגוונות באחד מתחומי ההתמחות:

כדור הארץ והסביבה אז הפיתוח והתכנון המרחבי אז האדם במרחב החברתי-תרבותי

בכל תחום התמחות שנבחר חשוב לשלב למידת חקר במסלול הסייבר הגאוגרפי.

ראו הרחבה בסעיף 5 ופרטים [במרחב הפדגוגי](#).

חשוב לזכור כי בתי הספר המעריכים את הישגי תלמידיהם בציון פנימי בגאוגרפיה אדם וסביבה מחויבים לשמור את אקסל הציונים, המחווה ותיעוד של כלל מרכיבי ההערכה על פיהם נקבע הציון. על בית הספר לשמור מגוון של עבודות ברמות ביצוע שונות לצורכי בקרה ומשוב כפי שיקבע ויפורסם בהמשך.

2. המלצה לחלוקת ההוראה

בכיתה י' ובמחצית הראשונה של כיתה י"א מומלץ להתמקד (בהיקף של 6 שעות שבועיות שנתיות) בהוראת תחום התמחות: כדור הארץ והסביבה, או הפיתוח והתכנון המרחבי או האדם במרחב החברתי-תרבותי (40%). מומלץ לשלב בהוראה את מסלול "הסייבר הגאוגרפי". בכיתות י"א- י"ב (בהיקף של 9 שעות שבועיות שנתיות) מומלץ להתמקד בהוראת נושאי הליבה ולהיבחן בסוף כיתה י"ב (בתאום עם מנהל בית הספר) בבחינת הבגרות החיצונית (60%).

מכיוון שהמקצוע נלמד בהיקף של 5 יח"ל יש להקדיש להוראת תחום הדעת מינימום של **15 שעות שבועיות** שנתיות (לא סמסטריאליות), במהלך שנתיים או שלוש שנים.

3. מבנה והרכב הציון בבחינת הבגרות החיצונית (60%)

- בבחינת הבגרות ב"גאוגרפיה – אדם וסביבה" ייבחנו תלמידים בהיקף מורחב בלבד (5 יח"ל).
- **מספרי השאלונים**

• שאלון 57381 - גרסת נייר וגרסה מתוקשבת ללקויי למידה

• שאלון 57387 - גרסה מתוקשבת עתירת מדיה

- **מבנה בחינת הבגרות וחוקי המענה**

בבחינת הבגרות שלושה פרקים:

- **פרק א' - הגאוגרפיה של ארץ ישראל:**

על הנבחן לענות על שתי שאלות - שאלה אחת בחלק הראשון (22 נקודות), ושאלה אחת בחלק השני (14 נקודות). השאלות בחלק השני הן שאלות המדגישות מיומנויות: מדרש תמונה, ניתוח טקסט, ניתוח מפה מאטלס ישראל, שאלת סייבר גאוגרפי (בבחינת הבגרות המתוקשבת בלבד) וקריאה והבנה של מאמר.

- **פרק ב' - הגאוגרפיה של המזרח התיכון**

על הנבחן לענות על שתי שאלות (14 נקודות X 2)

- **פרק ג' - נתי"ב – ניתוח תופעות יסוד במרחב**

על הנבחן לענות על שאלה אחת חובה ושתי שאלות נוספות לבחירה (12 נקודות X 3)

- **הרכב הציון של הבחינה החיצונית (60% מהציון הסופי)**

70% ציון הבחינה החיצונית ו- 30% הציון השנתי.

[דוגמאות לשאלוני בחינת הבגרות](#)

4. בחינת בגרות מתוקשבת עתירת מדיה

בהוראת גאוגרפיה אדם וסביבה במאה ה-21 המחשב הינו כלי חשוב ומרכזי. לפיכך, אנו קוראים לכל בתי הספר הנבחרים בבחינה חיצונית בגאוגרפיה אדם וסביבה להצטרף לבחינה המתוקשבת עתירת המדיה הכוללת את שלושת פרקי הליבה (60%).

שימוש במחשב בזמן הבחינה מאפשר הפקת מידע ממפות אינטראקטיביות שכבתיות, הצגת נתונים גרפיים בצורות שונות, תמונת חתך דינמיות, הדמיית תהליכים גאוגרפיים מגוונים, ניתוח תמונות ו"נקודות חמות"

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח

הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה – אדם וסביבה"

להמחשת תהליכים, יישומי google earth, google maps, google street view ועוד. היכולות הללו
 מזמנות לתלמידים תהליכי הוראה בשילוב כישורי חשיבה גבוהים.

[פרטים נוספים במרחב הפדגוגי](#)

5. נושאי הלימוד ומבנה ההערכה הבית ספרית (40%):

סמל שאלון להערכה בית ספרית ללא "גאוטופ": 057283

סמל שאלון להערכת בית ספרית הכוללת "גאוטופ": 057288

במסגרת ההערכה הבית ספרית נלמד תחום התמחות אחד: כדור הארץ והסביבה או פיתוח ותכנון מרחבי
 או האדם במרחב החברתי תרבותי. לימוד תחום ההתמחות מאפשר ללומדים להרחיב ולהעמיק את הידע
 בנושא הנבחר ולבסס את השפה והמיומנויות הגאוגרפיות. תחומי ההתמחות מזמנים ללומדים מפגש עם
 נושאים שהם בחזית הלימוד הגאוגרפי והמחקר היישומי. על מנת להעמיק את הלמידה המשמעותית
 בתחום ההתמחות הנבחר, יושם דגש על שילוב דרכי הוראה-למידה-הערכה חלופיות.

- מומלץ לשלב "גאוטופ" - עבודת חקר חוץ כיתתית
- מומלץ לשלב בתחום ההתמחות הנבחר את מסלול הסייבר הגאוגרפי

למידה חוץ כיתתית בדרך החקר "גאוטופ" - יכולה להתבצע בשתי דרכים:

א. בהנחיית המורה בכיתה – המורה מנחה את עבודת החקר.

ב. בהנחיית גופים, המאושרים על ידי הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה – אדם וסביבה"¹, בכפוף להחלטת
 מנהל בית הספר.

* מורה המשלב "גאוטופ" בתהליך הלמידה זכאי [לגמול פרטים במרחב הפדגוגי](#)

ה. חינוך לשינויי אקלים

החל משנת הלימודים תשפ"ג לימוד נושא שינויי האקלים יתקיים באופן רב-תחומי בשילוב בתחומי הדעת
 השונים לצד למידה בין-תחומית בקורסים הוליסטיים מרכזיים בתחום שינויי האקלים.
 לימוד הידע והמיומנויות יוביל לפעולה וליזמות תלמידים בתוך כדי חיזוק החוסן הרגשי להתמודדות עם
 ההשלכות של שינויי האקלים.

¹ בעתיד יתכנו שינויים בגופים המאושרים על ידי משרד החינוך.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח

הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה – אדם וסביבה"

בתחום הדעת **גאוגרפיה אדם וסביבה** בחטיבת הביניים לימוד הנושא שזור בתוכנית הלימודים בשכבות הגיל השונות. [מיפוי של תכנית הלימודים בחטיבה העליונה בהקשר שינויי האקלים](#)

לנוחיותכם, רוכזו חומרי ההוראה והלמידה [בקישור זה](#).

תחום הדעת גאוגרפיה אדם וסביבה מזמן לימוד מעמיק בנושא שינויי האקלים ובתוכו גם את ליבת נושא האקלים.

ו. מסלול הסייבר הגאוגרפי

מסלול הסייבר גאוגרפי הוא חקר של מיפוי וניתוח תופעות במרחב באמצעות מערכות המידע הגאוגרפיות (ממ"ג - GIS). בחטיבה העליונה המסלול משולב באחד מתחומי ההתמחות לבגרות כחלק ממגמת **גאוגרפיה - אדם וסביבה** (40% בהערכה בית ספרית) וכן בבחינת הבגרות החיצונית בפרק הגאוגרפיה של ארץ ישראל בשאלת סייבר גאוגרפי.

מערכות המידע הגאוגרפיות תופסות מקום משמעותי במגוון רחב של יישומים בשירות הציבורי והצבאי, בשירותים העירוניים והממשלתיים, בתחומי התשתיות הלאומיות ובשוק הפרטי. הצלחות רבות של חברות נובעות משימוש יעיל ומושכל במידע מרחבי כדוגמת ניתוח פלחי שוק לפי אזורים, תכנון תחבורתי, תכנון תשתיות עירוניות ותוכניות מתאר, תכנון ערים חכמות, ניהול ותכנון הובלה והפצה, תכנון המסלול הקצר ביותר ועוד. בנוסף, חברות היי-טק רבות מפתחות פלטפורמות חדשניות בתחומי ההדמיה התלת-ממדית ויישומים רבים מבוססי מיקום.

מסלול הסייבר הגאוגרפי פועל בשיתוף חברת סיסטמטיקס (ספקית התוכנה מבית ESRI).

דרישות הסף להצטרפות למסלול הן:

מעבדות מחשבים, ביצוע בחינת הבגרות המתוקשבת עתירת המדיה בבחינת הבגרות החיצונית, צוות מורים משתלם ושילוב למידה חוץ כיתתית הכוללת סיור/ סדנה/ פעילות/ הרצאה וכד' בנושא המיפוי המרחבי.

בשנת הלימודים תשפ"ג, יונגשו חומרי עזר וחומרי למידה ותרגול נוספים בסייבר הגאוגרפי.

ז. "השכלה כללית"

לימודי ההשכלה הכללית **בגאוגרפיה – אדם וסביבה** מהווים הזדמנות לכלל התלמידים (ובמיוחד לאלה שאינם מרחיבים את לימודיהם בתחום הדעת בחטיבה העליונה) לעסוק בתכנים אשר אינם נכללים בתוכניות הלימודים המחייבות והם מייצגים את הייחודיות והדינמיות של תחום הדעת ומדגישים את הלמידה המשמעותית בהוראה מעמיקה של נושאים רלוונטיים ואקטואליים בדרך חווייתית ובהערכה חלופית.

הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה – אדם וסביבה"

הנושאים המוצעים במסגרת ההשכלה הכללית כמפורט להלן, מביאים לידי ביטוי את תחום העיסוק הגאוגרפי – מקצוע העוסק במכלול התופעות והתהליכים, המתקיימים בסביבה הטבעית ובסביבה האנושית בעולם, ובחינת קשרי הגומלין ביניהם, ברמות שונות של המרחב. להלן תיאור קצר של יחידות ההשכלה הכללית שהפיקוח על הוראת גאוגרפיה אדם וסביבה מציע לבתי הספר:

- גאואקטואליה - סוגיות נבחרות במזרח התיכון
- שינויי האקלים וקיימות בעין גאוגרפית
- אסונות טבע במרחב הגלובלי
- שילוב גאוגרפיה-אדם וסביבה בלמידה בינתחומית - "מפה למשם"

[פרטים נוספים במרחב הפדגוגי](#)

ח. למידה ערכית, חברתית-רגשית ושילוב התוכנית להתפתחות אישית ולמעורבות החברתית

בבסיס מדיניות דמות הבוגר/ת עומדת התפיסה כי תהליך החינוך וההוראה כולל בתוכו ידע, מיומנויות וערכים. שילוב ערכים ומיומנויות חברתיות-רגשיות מחזק את הלמידה ויוצר תהליכים של צמיחה אישית - רגשית וערכית. השנה החולפת, בה התמודדנו עם מגפת הקורונה, העלתה על סדר היום בעוצמה חזקה במיוחד את הצורך בלמידה רגשית-חברתית ובדיון בסוגיות ערכיות וחברתיות. הלמידה הרגשית-חברתית יכולה לפתח אצל הלומד/ת ערכים ומיומנויות תוך אישיות של: הכוונה עצמית ומודעות עצמית וערכים ומיומנויות בינאישיות של: מודעות חברתית, התנהלות חברתית ואוריינות גלובלית (מעורבות ויוזמה חברתית ופתיחות תרבותית).

הנחת היסוד שלנו היא כי תהליך הלמידה והתוכן הלימודי מעוררים בקרב המלמד/ת והלומד/ת תחושות, רגשות, אסוציאציות, חוויות אישיות ודילמות ערכיות, המשפיעות עליו/ה ועל הלמידה. שילוב ערכים ולמידה רגשית-חברתית צריכים להיות חלק בלתי נפרד מההוראה בכיתות. זאת על מנת שהתלמידים יבטאו את הרגשות והמחשבות המתעוררים בהם במפגש עם החומר הנלמד, יבררו את הערכים, הכישורים והמיומנויות, הנגזרים מהתוכן הנלמד, ויבדקו כיצד יוכלו לחזק בתוכם וליישם בחייהם את אותם ערכים וכישורים. בקרוב יפורסמו מחוונים לשילוב ערכים ומיומנויות תוך אישיות ובינאישיות בתחומי הדעת.

לקריאה נוספת - [שילוב למידה רגשית חברתית וערכים בתחומי הדעת](#).

[דוגמאות לשילוב למידה ערכית וחברתית-רגשית בהוראת גאוגרפיה אדם וסביבה](#).

התוכנית להתפתחות אישית ומעורבות חברתית מעודדת שילוב בין המעורבות החברתית המעשית לבין למידה עיונית ושיח ערכי ורפלקטיבי. השילוב מעשיר את תהליכי ההוראה - למידה - הערכה, יוצר רצף רלוונטי בין החוויות של התלמיד בשיעורים בתחומי הדעת לחוויותיו במעורבות החברתית, מעבר לשעות הלימודים הפורמליות.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח

הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה – אדם וסביבה"

מטרת התוכנית לסייע לתלמידים בבניית זהותם החברתית והתרבותית, ולעורר בהם מוטיבציה למעורבות ולאחריות חברתית.

פרטים ודוגמאות לשילוב נושאים מתחום גאוגרפיה אדם וסביבה לתכנית להתפתחות אישית ומעורבות חברתית במסמך [המשותף](#) למזכירות הפדגוגית, המנהל הפדגוגי ומנהל חברה ונוער.

ט. לומד עצמאי

מדיניות הלמידה של משרד החינוך בשנת תשפ"ג מגדירה כמטרה מרכזית את כינונה וטיפוחה של יכולת למידה עצמאית. למידה עצמאית מבוססת על שלוש הנחות יסוד :

- התלמידים חייבים להיות פעילים על מנת להבין באמת את מה שהם לומדים.
 - רכישת מיומנויות למידה עצמאיות הכרחית הן להבנה הן להמשך התפתחות אישית ומקצועית לאורך החיים.
 - הלמידה העצמאית חייבת להתבצע בתוך ההקשר הרחב של הידע הגאוגרפי.
- מעבר ללמידה עצמאית ברמות שונות מסמן מחדש את תפקידו המרכזי של המורה במסגרת התהליך – כמנחה ומלווה תהליכים של בניית הבנה. במהלך שנת הלימודים הקרובה, הטמעת הלמידה עצמאית תבוא לידי ביטוי בפיתוח המקצועי ובהצעות לדרכי הערכה מותאמות.
- אנו ממליצים לצוותי ההוראה לתכנן מראש באיזה שלבים של הלמידה ישולבו מתודות של למידה עצמאית.

[דוגמאות ללמידה עצמאית בגאוגרפיה אדם וסביבה וחשיבותה](#)

י. "ישראל בעין גאוגרפית" - תחרות צילומים

בשנת הלימודים תשפ"ג נמשיך במסורת רבת השנים בתחרות הצילומים **ישראל בעין גאוגרפית**. התחרות מיועדת לתלמידי **גאוגרפיה – אדם וסביבה** בחטיבה העליונה, כתות י' – י"ב מכל המגזרים. מטרת התחרות היא לעודד את התלמידים להתבונן ולהכיר את המרחב שסביבם ולבחון את יחסי הגומלין בין האדם לסביבה מנקודת מבטם באמצעות המצלמה. התחרות מהווה תהליך לימודי-חינוכי, חווייתי, יצירתי ומשמעותי בנושאים גאוגרפיים רלוונטיים פסיים, אנושיים וסביבתיים.

נושאי הצילום:

- תופעות ותהליכים פיזיים ואנושיים.
 - תופעות ותהליכים הקשורים לאיכות הסביבה ו/או לשמירתה
 - אתרי נוף ומורשת
- תקנון התחרות ופרטים אודות שלבי התחרות יתפרסמו בתחילת שנת הלימודים.

י"א. פיתוח מקצועי למורים

בשנת הלימודים תשפ"ג, תיפתח **מערכת מצפן**, מערכת חדשה לניהול הפיתוח המקצועי. המערכת מחוברת למערכות ניהול ידע של המשרד ותאפשר תכנון וניהול תהליכי הפיתוח המקצועי מבוססי נתונים ומותאמים לצרכי בית הספר כארגון ועובד ההוראה כפרט. ההרשמה של כל מורה לתהליכי הפיתוח המקצועי תהיה דרך פורטל עובדי הוראה במרחב פיתוח מקצועי והדרכה. עובד ההוראה ייכנס באמצעות ההזדהות אחידה, ויוצע לו מגוון אפשרויות הלמידה המותאמות לצרכיו, בהתאם למקצוע ההוראה, התפקיד והשיוך המוסדי.

בשנת הלימודים תשפ"ג יכלול הפיתוח המקצועי למורים כנסים והשתלמויות ארציות ומחוזיות. הפיתוח המקצועי חיוני לכל המורים כדי להתעדכן במידע גאוגרפי, בפרויקטים שונים המתקיימים במהלך שנת הלימודים, בדרכי הוראה מקרוב ומרחוק ובנושאים נוספים הקשורים בהוראת **גאוגרפיה אדם וסביבה** בבתי הספר.

פרטים לגבי ההשתלמויות לפיתוח מקצועי והכנסים יפורסמו בדף [משולחן המפמ"ר](#) (בלשונית, פיתוח מקצועי – השתלמויות וכנסים).

להלן פירוט חלק מההשתלמויות והכנסים הצפויים להתקיים בשנת הלימודים תשפ"ג*:

- **השתלמות ארצית - פורומים וכנס קיץ.**
- **השתלמות סיוורים**
- **השתלמויות ארציות מקוונות "איחוד מול ייחוד":**
 - בחינות עתירות מדיה
 - אוריינות מדעית
 - דיגיטלית מיטבית מקרוב ומרחוק
 - למידה בין-תחומית
- **כנס האגודה הגיאוגרפית – יתקיים בחג החנוכה**
- **כנס לחינוך סביבתי – מועד ימסר בהמשך**
- **השתלמויות למובילי הסייבר הגאוגרפי - מתחילים, מתקדמים**

* יתכנו שינויים

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח

הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה – אדם וסביבה"

י"ב. הצטרפות למאגר מומחים להערכת בחינות הבגרות בכתב ובעל פה

הערכת בחינות בגרות היא התנסות חשובה למורה בכיתות הגבוהות של החטיבה העליונה. אני פונה אל כל המורים העומדים בדרישות המפורטות להלן להצטרף לצוות המעריכים של בחינות הבגרות.

הדרישות הן: מורה לגאוגרפיה אדם וסביבה פעיל בחטיבה העליונה בכיתות י"א, י"ב.

המשתתף בפורומים הארציים ובכנס הקיץ, תואר אקדמי בגאוגרפיה, רישיון הוראה בגאוגרפיה, ניסיון בהגשת תלמידים לבחינות הבגרות לפחות 3 פעמים בחמש השנים האחרונות והשתתפות בהשתלמויות מטעם הפיקוח על הוראת גאוגרפיה אדם וסביבה. תנאים אלה פורסמו בחוזר מנכ"ל – הוראת קבע- תשס"ד/3(א'), 2/11/03 עמ' 47.

המעוניינים להשתלב במערכת הערכת בחינות הבגרות ירשמו וימלאו את פרטיהם [במאגר המומחים של](#)

[אגף הבחינות](#). יש לצרף תצלומים מאושרים של כל התעודות הנדרשות בטופס. **את תהליך מילוי הטפסים**

והחזרתם לאגף הבחינות יש לסיים עד 31.12.22.

מילוי הטופס וההצטרפות למאגר המומחים אינו מהווה התחייבות למורה לשמש מעריך בקיץ תשפ"ג. רשימת המעריכים נערכת מדי שנה מחדש על פי הצרכים ועל פי עדכון הפרטים של המעריכים המתבצע אחת לשנה. אין כל התחייבות שהצטרפות למאגר או מינוי מורה לשמש מעריך פעם אחת, יחייב מינוי המעריך בפעמים אחרות.

מורים המעוניינים לבחון בעל פה בבחינת הבגרות מתבקשים להירשם באתר אגף הבחינות, על פי ההנחיות של אגף הבחינות.

י"ג. סיורים לימודיים

הסיור הלימודי על מרכיביו השונים הוא אחת מאבני היסוד של ההוראה המשמעותית בגאוגרפיה אדם וסביבה. מומלץ כי הלימודים ישלבו למידה חוץ כיתתית וסיורים בסביבה הקרובה והרחוקה כחלק מהתהליך הלימודי הרציף. הסיורים יוכלו להתקיים בהתאמה להנחיות מינהלת הטיולים [הצעות שונות לשילוב סיורים במהלך ההוראה](#).

י"ד. מפת ישראל

לקראת שנת הלימודים תשפ"ג אנו חוזרים ומדגישים את החשיבות שיש ללימוד המפה של ישראל במסגרת לימודי גאוגרפיה – אדם וסביבה. הידע וההבנה של תופעות ותהליכים ברמה העיונית, חייבים להיות מלווים בהכרה של מפת הארץ: האזורים הטבעיים והנופים, הגבולות, היישובים ועוד. אנו מאמינים כי

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח

הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה – אדם וסביבה"

לימוד גאוגרפיה אדם וסביבה בדרך זו יתרום לחיזוק הזיקה של התלמידים למדינת ישראל.

מפת ישראל לתלייה בכיתה ו/או לשימוש של תלמידים ניתן לרכוש [במרכז למיפוי ישראל](#).

במקרה של רכישת מפות ממקור אחר, יש להקפיד על כך שהן מבוססות על מסד הנתונים של המרכז למיפוי ישראל.

ט"ו. דרכי התקשרות

במהלך השנה מתפרסמות הודעות חשובות בנושאים שונים הקשורים באופן ישיר להוראת המקצוע. המידע מתפרסם באתרים של משרד החינוך ובאתרים אחרים, וכן מופץ מידע ברשימת תפוצה בדואר האלקטרוני כמפורט להלן:

▪ אתר משולחן המפמ"ר להוראת "גאוגרפיה – אדם וסביבה" במשרד החינוך:

[בדף "משולחן המפמ"ר"](#) תמצאו את כל המידע שיוצא מטעם הפיקוח על הוראת המקצוע: חוזרי המפמ"ר, פרטים על ההשתלמויות, צוותי הדרכה ועדכונים בנושאים שונים – **מה חדש**. כמו כן ניתן לפנות דרכו ישירות למנהל תחום הדעת (מפמ"ר). חוזרי המפמ"ר יפורסמו **בשולחן המפמ"ר**, ולא ישלחו לבתי הספר.

▪ רשימת התפוצה של מורי "גאוגרפיה – אדם וסביבה" בדואר האלקטרוני.

המעוניינים להצטרף לרשימת התפוצה מתבקשים לשלוח בקשה למייל:

geoadamsviva@gmail.com

חשוב כי כל המורים ייכנסו באופן קבוע ל"מה חדש" בשולחן המפמ"ר במרחב הפדגוגי

המדריכים ל"גאוגרפיה – אדם וסביבה" ישמחו לעמוד לרשותכם בכל שאלה
רשימת המדריכים העדכנית לשנת הלימודים תשפ"ג – תפורסם בסמוך לתחילת שנת הלימודים.

בברכת שנת לימודים פורייה,

אלי דורי

מנהל תחום דעת (מפמ"ר)

"גאוגרפיה – אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"